

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

16. juli 2020*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – artikel 6 og 7 – forbrugeraftaler – realkreditlån – urimelige aftalevilkår – vilkår, som pålægger låntageren samtlige omkostninger til oprettelse og afløsning af pant – virkningerne af, at disse klausuler er blevet erklæret ugyldige – den nationale retsinstant's beføjelser i forbindelse med et »urimeligt« kontraktvilkår – fordeling af omkostninger – anvendelse af nationale bestemmelser, der har deklaratorkarakter – artikel 3, stk. 1 – vurdering af, om kontraktvilkårene er urimelige – artikel 4, stk. 2 – undtagelse, der gælder for vilkår om aftalens hovedgenstand eller for prisens eller betalingens tilstrækkelighed – betingelse – artikel 5 – pligt til at affatte kontraktvilkårene klart og forståeligt – omkostninger – forældelse – effektivitetsprincippet«

I de forenede sager C-224/19 og C-259/19,

angående to anmodninger om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af henholdsvis Juzgado de Primera Instancia n.º 17 de Barcelona (retten i første instans nr. 17 i Palma de Mallorca, Spanien) (sag C-224/19), og af Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta (retten i første instans og forundersøgelsesdomstol i Ceuta, Spanien) (sag C-259/19) ved afgørelser af 12. marts 2019 og 13. marts 2019, indgået til Domstolen henholdsvis den 14. marts 2019 og den 27. marts 2019, i sagerne

CY

mod

Caixabank SA (sag C-224/19),

og

LG,

PK

mod

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (sag C-259/19),

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M. Vilaras, og dommerne S. Rodin (refererende dommer), D. Šváby, K. Jürimäe og N. Piçarra,

* Processprog: spansk.

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- CY ved abogado N. Martínez Blanco,
- Caixabank SA ved abogado J. Gutiérrez de Cabiedes Hidalgo de Caviedes,
- LG ved abogado R. Salamanca Sánchez og procuradora M. C. Ruiz Reina,
- Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA ved abogados C. Fernández Vicién, J. Capell Navarro og A. Picón Franco,
- den spanske regering ved L. Aguilera Ruiz og M.J. García-Valdecasas Dorrego, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved J. Baquero Cruz og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningerne om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3 og 8 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Disse anmodninger er blevet indgivet i forbindelse med to tvister mellem dels CY og Caixabank S.A., på den ene side, dels LG og PK mod Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A. (herefter »BBVA«), på den anden side, vedrørende urimelige kontraktvilkår i låneaftaler mod sikkerhed i fast ejendom.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 I 16., 19., 20. og 24. betragtning til direktiv 93/13 anføres:

»[V]urderingen efter faste generelle kriterier af, om vilkår er urimelige, navnlig i forbindelse med erhvervsvirksomhed af offentlig karakter i form af levering af kollektive tjenesteydelser baseret på solidaritet mellem brugerne, skal suppleres med en samlet vurdering af de forskellige berørte interesser; heri ligger hensynet til, at der er handlet i god tro; ved vurderingen af begrebet god tro skal der især tages hensyn til styrkeforholdet i parternes forhandlingspositioner, til, om forbrugeren på den ene eller den anden måde er blevet tilskyndet til at give sin tilslutning til kontraktvilkåret, og til, om varerne eller tjenesteydelserne er solgt eller leveret på forbrugeren særlige bestilling; den erhvervsdrivende kan opfylde kravet om god tro ved at handle loyalt og rimeligt med den anden part, hvis legitime interesser han/hun skal tage hensyn til.

[...]

[V]ed anvendelsen af dette direktiv bør vurderingen af, om et vilkår er urimeligt, ikke omfatte vilkår, der omhandler aftalens hovedgenstand eller forholdet mellem leverancens eller ydelsens kvalitet og pris; der kan imidlertid tages hensyn til aftalens hovedgenstand og forholdet mellem kvalitet og pris ved vurderingen af, om andre kontraktvilkår er urimelige [...]

[K]ontrakterne skal være formuleret på en klar og forståelig måde, og forbrugeren skal have en reel mulighed for at gøre sig bekendt med alle vilkårene, og i tvivlstilfælde gælder den fortolkning, der er mest fordelagtig for forbrugeren.

[...]

[M]edlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbruger aftaler til ophør.«

4 Artikel 1 i direktiv 93/13 er affattet således:

»1. Formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.

2. Kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser eller principper i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Fællesskabet er part i, bl.a. på transportområdet, er ikke underlagt dette direktivs bestemmelser.«

5 Dette direktivs artikel 3, stk. 1 og 2, har følgende ordlyd:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

[...]«

6 Direktivets artikel 4, stk. 2, bestemmer følgende:

»Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

7 Samme direktivs artikel 5 fastsætter:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde [...]«

8 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

9 Dette direktivs artikel 7, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

10 Direktivets artikel 8 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med [t]raktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne.«

Spansk ret

Kongeligt dekret nr. 1426/1989

11 Bestemmelse 6.a i bilag II til Real Decreto 1426/1989, por el que se aprueba el arancel de los notarios (kongeligt dekret nr. 1426/1989 om godkendelse af notargebyrer) af 17. november 1989 (BOE nr. 285 af 28.11.1989, s. 37169), i den affattelse, som var gældende på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer følgende:

»Betalingspligten for rettighederne påhviler dem, som har anmodet om ydelsen af notarens funktioner eller tjenester, og eventuelt de berørte personer i henhold til materielle og skatte- og afgiftsmæssige regler [...]«

Kongeligt dekret nr. 1427/1989

12 Ifølge bestemmelse 8 i bilag II til Real Decreto 1427/1989, por el que se aprueba el arancel de los registradores de la propiedad (kongeligt dekret nr. 1427/1989 om godkendelse af tinglysningskontorernes gebyrer) af 17. november 1989 (BOE nr. 285 af 28.11.1989, s. 37171), i den affattelse, som var gældende på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, påhviler betalingspligten »den eller de personer, for hvilke en rettighed tinglyses eller umiddelbart registreres, idet den ligeledes kan fuldbyrdes i forhold til den person, som har fremsat anmodningen om den pågældende tjeneste, eller for hvilken rettigheden registreres, eller som har anmodet om en certificering.«

LCGC

13 Artikel 7 i Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación (lov nr. 7/1998 om de generelle betingelser for indgåelse af kontrakter) af 13. april 1998 (BOE nr. 89 af 14.4.1998, s. 12304), i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for underskrivelsen af de i hovedsagerne omhandlede aftaler (herefter »LCGC«), fastsætter:

»Følgende generelle betingelser anses ikke for at indgå i kontrakten:

- a) dem, som forbrugeren ikke har haft lejlighed til at få fuldt kendskab til inden indgåelsen af aftalen, eller som i givet fald ikke er blevet underskrevet i henhold til artikel 5
- b) ulæselige, tvetydige, uklare og uforståelige betingelser, bortset fra i sidstnævnte tilfælde, når den, der tiltræder dem, udtrykkeligt har accepteret dem skriftligt, og når de overholder særlovgivningen vedrørende kontraktvilkårs gennemsigtighed på det pågældende område.«

14 LCGC's artikel 8 er affattet således:

»1. Generelle betingelser, som til skade for den, der tiltræder disse, er i strid med bestemmelserne i denne lov eller med ethvert andet påbud eller forbud, er uden videre ugyldige, medmindre disse foreskriver en anden retsvirkning i tilfælde af modstrid.

2. Navnlig er urimelige, generelle vilkår ugyldige, når kontrakten er indgået med en forbruger [...]«

Kongeligt lovdekret nr. 6/2000

15 Artikel 40 i Real Decreto-Ley 6/2000, de Medidas Urgentes de Intensificación de la Competencia en Mercados de Bienes y Servicios (kongeligt lovdekret nr. 6/2000 om uopsættelige foranstaltninger til skærpelse af konkurrencen inden for markederne for varer og tjenesteydelser) af 23. juni 2000 (BOE nr. 151 af 24.6.2000, s. 22440), i den affattelse, som var gældende på tidspunktet for underskrivelsen af den i hovedsagen omhandlede aftaler, bestemmer:

»[K]reditinstitutter og andre finansielle institutioner angiver udtrykkeligt [...] låntagerens ret til efter fælles overenskomst med långiveren at udpege den person eller enhed, der foretager værdiansættelsen af den ejendom, der er genstand for lånet [...]«

Kongeligt lovdekret nr. 1/2007

16 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (kongeligt lovdekret nr. 1/2007 om vedtagelse af den konsoliderede tekst til den generelle lov om beskyttelse af forbrugere og brugere og anden tilknyttet lovgivning) af 16. november 2007 (BOE nr. 287 af 30.11.2007, s. 49181) fastsætter i artikel 8 med overskriften »Forbrugeres og brugeres grundlæggende rettigheder«:

»Følgende er forbrugeres og brugeres grundlæggende rettigheder:

[...]

b) Beskyttelse af deres legitime økonomiske og sociale rettigheder, herunder over for urimelig handelspraksis og indføjelser af urimelige vilkår i kontrakter.

[...]

d) Korrekte oplysninger om de forskellige varer eller tjenesteydelser samt uddannelse og udbredelse for at fremme kendskabet til en hensigtsmæssig brug, forbrug eller udnyttelse heraf [...]«

17 Artikel 60 i kongeligt lovdekret nr. 1/2007 med overskriften »Oplysninger forud for kontraktindgåelse« har følgende ordlyd:

»1. Inden forbrugeren eller brugeren bindes af en aftale eller et lignende tilbud, forelægger den erhvervsdrivende på en klar og forståelig måde relevante, korrekte og tilstrækkelige oplysninger om aftalens hovedtræk, navnlig aftalens juridiske og økonomiske betingelser, medmindre de udtrykkeligt fremgår af sammenhængen.

2. Pligten til oplysninger om de varer eller tjenesteydelser fastsat i denne bestemmelse og i andre bestemmelser, der finder anvendelse, er relevant, samt:

a) varernes eller tjenesteydelsernes vigtigste egenskaber i et omfang, der svarer til kommunikationsteknikken og til varerne eller tjenesteydelserne

[...]

- c) den samlede pris, inklusive skatter og afgifter. Hvis varernes eller tjenesteydelsernes art gør, at prisen ikke med rimelighed kan udregnes på forhånd eller er genstand for udarbejdelse af et overslag, den måde, hvorpå prisen udregnes, samt alle yderligere omkostninger vedrørende fragt, levering eller porto eller, hvor sådanne omkostninger ikke med rimelighed kan udregnes på forhånd, oplysninger om, at der kan forekomme sådanne yderligere omkostninger.

I alle oplysninger til forbrugeren og brugeren om varernes eller tjenesteydelsernes pris, herunder i reklamer, oplyses den samlede pris, idet beløbet opdeles i de stigninger og rabatter, der finder anvendelse, de omkostninger, der overvæltes på forbrugeren, og brugeren, og de yderligere omkostninger til tillægstjenester, finansiering, brug af forskellige betalingsmidler eller andre lignende betalingsvilkår [...]«

- 18 Artikel 80 i kongeligt lovdekret nr. 1/2007, der har overskriften »Krav til vilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling«, bestemmer:

»1. I kontrakter med forbrugere og brugere, som anvender vilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, [...] skal følgende krav opfyldes:

- a) De skal være affattet tydeligt, klart og enkelt, således at de kan forstås umiddelbart [...]
- b) De skal være tilgængelige og forståelige, således at forbrugeren og brugeren kan få kendskab til aftalen og dens indhold inden dens indgåelse [...]
- c) God tro og den rette balance mellem parternes rettigheder og forpligtelser, hvilket under alle omstændigheder udelukker anvendelsen af urimelige vilkår [...]«

- 19 Artikel 82 i kongeligt lovdekret nr. 1/2007 med overskriften »Begrebet urimelige kontraktvilkår« er affattet således:

»1. Alle kontraktbestemmelser, der ikke har været genstand for individuel forhandling, og alle de typer af praksis, hvorom der ikke er udtrykkelig enighed, anses for urimelige kontraktvilkår, hvis de til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren eller brugeren.

2. [...] Hvis en erhvervsdrivende hævder, at et bestemt kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, har han bevisbyrden.

3. Hvorvidt et kontraktvilkår er urimeligt vurderes under hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved at tage hensyn til alle de foreliggende omstændigheder på tidspunktet for aftalens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne. [...]«

- 20 Artikel 83 i kongeligt lovdekret nr. 1/2007 med overskriften »Ugyldighedserklæring af urimelige vilkår og opretholdelse af aftalen« har følgende ordlyd:

»Urimelige kontraktvilkår er uden videre ugyldige og betragtes, som om de ikke var aftalte. Med henblik herpå fastslår retten efter at have hørt parterne, at kontraktens urimelige vilkår er ugyldige, idet kontrakten imidlertid forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige vilkår.«

- 21 Artikel 87 i kongeligt lovdekret nr. 1/2007 med overskriften »Urimelige kontraktvilkår som følge af manglende gensidighed« fastsætter følgende i stk. 5:

»Kontraktvilkår anses for urimelige, hvis de i strid med redelig handlemåde medfører manglende gensidighed i kontrakten til skade for forbrugeren eller brugeren, herunder navnlig:

[...]

5. [...] andre bestemmelser, som foreskriver opkrævning for varer eller tjenesteydelser, der ikke reelt er anvendt eller effektivt brugt [...]«

- 22 Artikel 89 i kongeligt lovdekret nr. 1/2007 med overskriften »Urimelige vilkår, som påvirker kontraktens fuldførelse eller gennemførelse« bestemmer:

»Følgende kontraktvilkår anses i alle tilfælde for urimelige:

[...]

4. Vilkår, der pålægger forbrugeren og brugeren supplerende eller yderligere varer eller tjenesteydelser, som denne ikke har anmodet om.

5. Forhøjelse af priserne som følge af tillægsydelser, [...] der ikke modsvarer supplerende ydelser, som det [...] er muligt at acceptere eller afvise [...]«

Lov nr. 2/2009

- 23 Ley 2/2009, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito (lov nr. 2/2009 om fastsættelse af regler for indgåelse af lån, lån mod sikkerhed i fast ejendom og tjenester om formidling af indgåelse af kontrakter om lån og lån mod sikkerhed i fast ejendom) af 31. marts 2009 (BOE nr. 79 af 1.4.2009, s. 30843) bestemmer følgende i artikel 5, stk. 1, med overskriften »Krav om prisgennemsigtighed«:

»Virksomheder fastsætter frit de af deres gebyrer, betingelser og omkostninger, der kan overvæltet på forbrugeren, uden andre begrænsninger end dem, der gælder på området for urimelige vilkår i nærværende lov [...] samt i [kongeligt lovdekret nr. 1/2007].

De satser for gebyrer og omkostninger, der kan opkræves, herunder rådgivning, angiver de tilfælde, og i givet fald den hyppighed, hvorved disse finder anvendelse. Gebyrer eller omkostninger, der overvæltet på kunden, skal svare til faktisk leverede tjenester eller afholdte omkostninger. Der kan i intet tilfælde opkræves gebyrer eller omkostninger for tjenester, som kunden ikke har accepteret eller udtrykkeligt anmodet om.«

LEC

- 24 Artikel 394 i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lov nr. 1/2000 om den civile retspleje) af 7. januar 2000 (BOE nr. 7 af 8.1.2000, s. 575), i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for underskrivelsen af de i hovedsagerne omhandlede aftaler (herefter »LEC«), bestemmer:

»1. I kontradiktoriske sager betaler den part, som ikke har fået medhold i alle sine påstande, sagsomkostningerne i første instans, medmindre retten med en behørig begrundelse finder, at sagen rejste alvorlig retlig eller faktisk tvivl.

[...]

2. Hvis der gives medhold i eller sker delvis forkastelse af påstandene, betaler hver part sagsomkostningerne i forbindelse med sit søgsmål og bærer halvdelen af de fælles omkostninger, medmindre der foreligger rimelig grund til at pålægge en af parterne sagsomkostningerne for procesmisbrug.

[...]«

Den civile lovbog

25 Artikel 1303 i Código Civil (den civile lovbog) har følgende ordlyd:

»Når en forpligtelse er erklæret ugyldig, skal de kontraherende parter gensidigt levere de ting tilbage, der var genstand for kontrakten, inklusive udbytter heraf og prisen med renter, dog med forbehold for nedenstående artikler.«

26 Den civile lovbogs artikel 1964, stk. 2, har følgende ordlyd:

»Civile søgsmål, der ikke er omfattet af en særlig frist, forældes fem år fra den dag, hvor fordringen anses for forfalden. For vedvarende forpligtelser til at handle eller undlade at handle løber fristen fra enhver tilsidesættelse af disse forpligtelser.«

27 Den civile lovbogs artikel 1969 er affattet således:

»Medmindre der er specifikke bestemmelser, der foreskriver andet, regnes forældelsesfristen for alle typer sager fra den dato, hvor det var muligt at anlægge sagen.«

Bekendtgørelse om rentesatser og gebyrer, regler for kreditinstitutters adfærd, oplysninger til kunderne og reklamer

28 Kapitel I i Orden sobre tipos de interés y comisiones, normas de actuación, información a clientes y publicidad de las Entidades de crédito (bekendtgørelse om rentesatser og gebyrer, regler for kreditinstitutters adfærd, oplysninger til kunderne og reklamer) af 12. december 1989 (BOE nr. 303 af 19.12.1989, s. 39289), i den affattelse, som var gældende på tidspunktet for underskrivelsen af de i hovedsagerne omhandlede aftaler, har følgende ordlyd:

»5. Kreditinstitutter fastsætter frit gebyrerne for de transaktioner eller tjenesteydelser, som de leverer.

[...]

Der kan i intet tilfælde opkræves gebyrer eller omkostninger for tjenester, som kunden ikke har accepteret eller udtrykkeligt anmodet om. Overvæltede gebyrer og omkostninger skal svare til de reelt leverede tjenester eller de afholdte omkostninger.«

Tvisterne i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

Sag C-224/19

- 29 Den 16. maj 2000 indgik CY en kontrakt med finansinstituttet Caixabank om et lån mod sikkerhed i fast ejendom, som blev indgået for notar, på oprindeligt 81 136,63 EUR, tillige med bestemmelse om betaling af variable renter.
- 30 Det fjerde vilkår i den samme kontrakt pålagde låntageren at betale et »oprettelsesgebyr«. Dette vilkår bestemmer:
- »Følgende gebyrer fastsættes til fordel for [Caixabank] og bæres af låntageren:
- A) – et engangsoprettelsesgebyr på loftet for det samlede lån i forbindelse med [overdragelsen] af nærværende akt: 1%, dvs. 135 000 spanske pesetas, som udgør 811,37 EUR.«
- 31 Det femte vilkår i den nævnte kontrakt pålægger låntageren at betale alle omkostningerne til oprettelse og afløsning af pantet. Denne bestemmelse lyder således:
- »Låntageren afholder omkostningerne til vurdering af den belånte ejendom; øvrige omkostninger og gebyrer forbundet med nærværende ved notar bekræftet dokument, omkostningerne til de akter og kontrakter, der oprettes ved notar, omkostningerne til registreringen heraf i Registro de la Propiedad (ejendomsregistret); øvrige omkostninger og gebyrer, der stammer fra de indgåelser, der er nødvendige, for at dette dokument og dets ophævelse har adgang til ejendomsregistret, herunder alle øvrige omkostninger og gebyrer, der stammer fra kvitteringer rapporter om hel eller delvis modtagelse af førnævnte beløb samt advokatsalærer og omkostningerne ved fogedens virksomhed i tilfælde af anfægtelse for domstolene, selv om disses deltagelse ikke er obligatorisk.«
- 32 Den 22. marts 2018 anlagde CY sag ved Juzgado de Primera Instancia n.º17 de Palma de Mallorca (retten i første instans nr. 17 i Palma de Mallorca, Spanien) med påstand om på grundlag af forbrugerbeskyttelseslovgivningen at få fastslået, at det fjerde og det femte vilkår i den pågældende aftale (herefter »de omtvistede vilkår«) erklæres ugyldige på grund af deres urimelige karakter, og om tilbagebetaling af alle de beløb, der er betalt i henhold til disse vilkår. Caixabank har derimod gjort gældende, at de omtvistede vilkår er fuldt gyldige. Inden for rammerne af denne sag har CY anset det for nødvendigt, at den forelæggende ret forelægger Domstolen præjudicielle spørgsmål, der drejer sig om disse omtvistede vilkår.
- 33 Med hensyn til vilkåret om omkostningerne til lånet har den forelæggende ret fremhævet, at denne type vilkår ifølge spansk retspraksis for størstedelens vedkommende betragtes som urimelige og derfor ugyldige. Den forelæggende ret har ikke desto mindre påpeget, at de spanske retsinstansers bedømmelser for så vidt angår virkningerne af denne ugyldighedserklæring har udmøntet sig i forskellige og modstridende afgørelser, som stiller forbrugere og finansielle institutioner i en situation med retlig usikkerhed. I denne henseende har den forelæggende ret redegjort for en række tilfælde af retspraksis, som den anser for at »ændre« de genoprettende virkninger af en ugyldighedserklæring, samtidig med at den sætter spørgsmålstegn ved, om disse er forenelige med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med artikel 7, stk. 1, heri.
- 34 Hvad angår det vilkår, der pålægger et oprettelsesgebyr, har Juzgado de Primera Instancia n.º17 de Palma de Mallorca (retten i første instans nr. 17 i Palma de Mallorca) bemærket, at der foreligger konsensus hos de regionale domstole om, at det er urimeligt og ugyldigt, fordi et sådant gebyr ikke svarer til nogen tjeneste eller reel eller faktisk omkostning. Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) havde imidlertid for nylig modsagt denne retspraksis, idet den fandt, at oprettelsesgebyret som en del af en lånekontrakts hovedgenstand skal udelukkes fra efterprøvelsen af dets urimelige

karakter i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13. Den forelæggende ret er i tvivl om rigtigheden af Tribunal Supremos (øverste domstol) ræsonnement og ønsker endvidere oplyst, om besvarelsen af dette spørgsmål påvirkes af den omstændighed, at Kongeriget Spanien ikke har gennemført den nævnte artikel 4 i spansk ret for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne i henhold til dette direktivs artikel 8.

35 På denne baggrund har Juzgado de Primera Instancia n.º17 de Palma de Mallorca (retten i første instans nr. 17 i Palma de Mallorca) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Henset til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 kan erklæringen om, at et urimeligt vilkår, som pålægger låntager alle omkostninger til oprettelse, fornyelse eller ophævelse af et lån mod sikkerhed i fast ejendom, er ugyldigt, ændres hvad angår erklæringens genoprettende virkninger, efter at vilkåret er erklæret urimeligt?
- 2) Henset til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 kan en national retspraksis, hvorefter omkostningerne til notar og revision skal fordeles ligeligt mellem långiveren og låntageren, når et vilkår, hvorved alle omkostninger til formalisering, novation eller aflysning af et lån mod sikkerhed i fast ejendom pålægges låntageren, er blevet erklæret ugyldigt, anses for en retslig ændring af erklæringen af, at et urimeligt vilkår er ugyldigt, og dermed for at være i strid med det princip om, at urimelige kontraktvilkår ikke er bindende, som er indeholdt i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13?
- 3) Henset til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 udgør en national retspraksis, hvorved bestemmes, at når et vilkår, som pålægger låntageren samtlige omkostninger til formalisering, novation og aflysning af et lån mod sikkerhed i fast ejendom, erklæres ugyldigt, skal låntageren ligeledes pålægges at betale omkostningerne til vurdering af ejendommen og den afgift, der pålægges ved oprettelse af et lån mod sikkerhed i fast ejendom som følge af formaliseringen af lånet, en tilsidesættelse af princippet om, at et urimeligt vilkår, der er blevet erklæret ugyldigt, ikke er bindende for forbrugeren, og er det i strid med artikel 3, stk. 2, i direktiv 93/13 at pålægge låntageren bevisbyrden for, at han ikke fik mulighed for at fremlægge sin egen vurdering af ejendommen?
- 4) Henset til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er en national retspraksis, hvorved bestemmes, at når et vilkår, som pålægger låntageren alle omkostninger til oprettelse, novation eller aflysning af et lån mod sikkerhed i fast ejendom, erklæres ugyldigt, kan der fortsat være virkninger for låntageren, når han foretager ændrende novationer eller aflyser lånet, idet han fortsat skal betale omkostningerne som følge af en sådan ændring eller aflysning af lånet, i strid med dette direktiv, og indebærer pålæggelsen af disse omkostninger en tilsidesættelse af princippet om, at urimelige kontraktvilkår, der er annullerede, ikke er bindende for en forbruger?
- 5) Henset til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med direktivets artikel 7, stk. 1, er en national retspraksis, som delvist udelukker den genoprettende virkning af, at et urimeligt vilkår, som pålægger låntageren alle omkostninger til formalisering, novation eller aflysning af et lån mod sikkerhed i fast ejendom, erklæres ugyldigt, i strid med den afskrækkende virkning i forhold til den erhvervsdrivende, som er fastsat i artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13?
- 6) Er en national retspraksis, som under påberåbelse af låntagerens interesser ændrer de genoprettende virkninger efter, at et vilkår, som pålægger låntageren alle omkostninger til formalisering, novation eller aflysning, er blevet erklæret ugyldigt, i strid med det i Domstolens praksis fastsatte princip om forbud mod ændring af kontraktvilkår, der er erklæret ugyldige, og med princippet om, at urimelige kontraktvilkår ikke er bindende, i direktivets artikel 6?

- 7) Kan national retspraksis, hvorved bestemmes, at et vilkår, der betegnes som oprettelsesgebyr, automatisk undslipper kontrollen af gennemsigtighed, henset til artikel 3, stk. 1 og 2, i direktiv 93/13, indebære en tilsidesættelse af det princip om omvendt bevisbyrde, som er fastsat i direktivets artikel 3, stk. 2, idet den erhvervsdrivende ikke skal bevise, at han gav oplysninger herom på forhånd og lod det være genstand for individuel forhandling?
- 8) Er det i strid med artikel 3 i direktiv 93/13 og med Domstolens praksis, at national retspraksis kan finde, at en forbruger per se skal vide, at det er finansinstitutternes sædvanlige praksis at opkræve et oprettelsesgebyr, og at det derfor ikke er nødvendigt for långiveren at fremlægge noget bevis for at godtgøre, at vilkåret var genstand for individuel forhandling, eller skal långiveren tværtimod i alle tilfælde godtgøre, at dette vilkår var genstand for individuel forhandling?
- 9) Henset til artikel 3 og 4 i direktiv 93/13 og til Domstolens praksis kan en national retspraksis, hvorefter et vilkår, der betegnes som oprettelsesgebyr, ikke kan undersøges hvad angår dets urimelige karakter i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, idet det vedrører definitionen af kontraktens hovedgenstand, være i strid med dette direktiv eller denne praksis, eller skal dette oprettelsesgebyr derimod anses for ikke at være en del af kontraktens pris, men derimod et tillægsgebyr, som derfor tillader den nationale retsinstans at foretage en kontrol af gennemsigtigheden og/eller indholdet med henblik på at fastslå, om vilkåret er urimeligt i henhold til national ret?
- 10) Er det, henset til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, som ikke er gennemført i spansk ret ved [LCGC], i strid med artikel 8 i direktiv 93/13, at en spansk retsinstans henviser til og anvender direktivets artikel 4, stk. 2, når denne bestemmelse i overensstemmelse med lovgivers vilje ikke er gennemført i den spanske retsorden, som ønskede et fuldstændigt beskyttelsesniveau i forhold til alle de vilkår, som en erhvervsdrivende kan indsætte i en kontrakt, der indgås med forbrugere, herunder vilkår, som påvirker kontraktens hovedgenstand, også selv om vilkårene var affattet klart og forståeligt, såfremt et vilkår, der betegnes som oprettelsesgebyr, anses for at udgøre låneaftalens hovedgenstand?
- 11) Henset til artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skaber et vilkår, der betegnes som oprettelsesgebyr, når det ikke har været genstand for individuel forhandling, og finansinstituttet ikke har godtgjort, at det svarer til reelt ydede tjenester og omkostninger, som dette har afholdt, en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser, som indebærer, at den nationale retsinstans skal erklære vilkåret ugyldigt?
- 12) Henset til artikel 6, stk. 1, sammenholdt med artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, skal tilpligtelsen af en erhvervsdrivende til at betale omkostningerne i en sag, hvor forbrugeren iværksætter et søgsmål med påstand om, at urimelige vilkår, der er indsat i en kontrakt, som er indgået med denne forbruger, erklæres ugyldige, og hvori retsinstanserne tiltræder denne påstand, anses for at være en følge af princippet om, at urimelige kontraktvilkår ikke er bindende, og princippet om afskrækkende virkning for den erhvervsdrivende, når den nationale ret påkender disse søgsmål, uanset størrelsen af de beløb, som disse enheder ved dommen pålægges at restituere, idet hovedpåstanden endvidere anses for at være påstanden om, at vilkåret erklæres ugyldigt, og at restitutionen af beløbene blot er en accessorisk påstand, der er en del af den førstnævnte påstand?
- 13) Henset til princippet om, at urimelige kontraktvilkår ikke er bindende [for forbrugeren], og til princippet om afskrækkende virkning i direktiv 93/13 (artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1), kan de genoprettende virkninger af, at et urimeligt vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en forbruger og en erhvervsdrivende, erklæres ugyldigt, begrænses tidsmæssigt ved en vurdering af indsigelsen om forældelse af søgsmålet om restitution af beløb, selv om det søgsmål, hvorved et vilkår erklæres ugyldigt, og som ligger til grund herfor, ikke kan forældes i henhold til national ret?»

Sag C-259/19

- 36 Den 1. juli 2011 indgik LG og PK en kontrakt med finansinstituttet Banco Bilbao Vizcaya Argentaria om et lån mod sikkerhed i fast ejendom, der ifølge den forelæggende ret indeholdt et vilkår, hvorefter alle omkostningerne til oprettelse og afløsning af pantet skal afholdes af låntageren.
- 37 Sagsøgerne i hovedsagen anlagde sag ved Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta (retten i første instans og forundersøgelserdomstol i Ceuta, Spanien) med påstand om, at det blev fastslået, at det nævnte vilkår er ugyldigt på grund af dets urimelige karakter.
- 38 Da begrundelsen i det væsentlige svarer til den i sag C-224/19, har Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta (retten i første instans og forundersøgelserdomstol i Ceuta) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Er det med henblik på at sikre beskyttelsen af forbrugere og brugere og den EU-retspraksis, der uddyber denne beskyttelse, i henhold til [direktiv 93/13], navnlig dettes artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, foreneligt med EU-retten, at Tribunal Supremo (øverste domstol) i sine domme 44-49 af 23. januar 2019 har fastsat et entydigt kriterium om, at kontraktvilkår – i forbrugeraftaler om lån mod pant i fast ejendom – der ikke er individuelt forhandlet, og som foreskriver, at samtlige udgifter ved stiftelse af lån mod pant i fast ejendom skal afholdes af låntageren, er urimelige, og at de forskellige udgifter, som er omfattet af det urimelige kontraktvilkår, der er erklæret ugyldigt, skal fordeles mellem den långivende bankenhed, som er den konciperende part, og låntageren, som er forbruger, med henblik på at begrænse tilbagebetalingen af de beløb, som er blevet betalt uretmæssigt i henhold til national lovgivning?
- 2) Er det med henblik på at sikre beskyttelsen af forbrugere og brugere og den EU-retspraksis, der uddyber denne beskyttelse, i henhold til Rådets [direktiv 93/13], navnlig dettes artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, foreneligt med EU-retten, at Tribunal Supremo (øverste domstol) anlægger en udvidet fortolkning af et kontraktvilkår, som er ugyldigt, fordi det er urimeligt, når ophævelsen af vilkåret og virkningerne heraf ikke har indflydelse på, om låneaftalen mod pant i fast ejendom opretholdes?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Om formaliteten

Formaliteten med hensyn til det andet, det tredje og det fjerde spørgsmål i sag C-224/19

- 39 Den spanske regering har gjort gældende, at Domstolen savner kompetence til at tage stilling til det andet, det tredje og det fjerde spørgsmål i sag C-224/19 med henvisning til, at disse vedrører spørgsmålet om, hvem det påhviler at betale visse omkostninger i henhold til den gældende nationale lovgivning, hvilket er et spørgsmål om fortolkning og gennemførelse af den nationale ret, der ifølge fast retspraksis som sådan ikke er omfattet af Domstolens skønsbeføjelse (dom af 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, præmis 22).
- 40 Det skal i denne forbindelse fremhæves, at Domstolen ifølge denne retspraksis ved undersøgelsen af den præjudicielle anmodning skal tage hensyn til de faktiske omstændigheder og de retsregler, som ifølge forelæggelsesafgørelsen er baggrunden for de præjudicielle spørgsmål. Domstolen har derfor ikke kompetence til at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt den af den forelæggende ret anlagte fortolkning af de nationale regler er korrekt.

- 41 Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derimod principielt forpligtet til at træffe afgørelse (dom af 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).
- 42 Det fremgår imidlertid klart af det andet, det tredje og det fjerde spørgsmål, at Domstolen skal tage stilling til fortolkningen af artikel 3, stk. 2, og artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13. Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, om disse bestemmelser skal fortolkes således, at de er til hinder for en bestemt national retspraksis. Det følger heraf, at Domstolen på intet tidspunkt skal fortolke national ret.
- 43 Det følger af det foregående, at det andet, det tredje og det fjerde spørgsmål i sag C-224/19 skal antages til realitetsbehandling.

Formaliteten med hensyn til det 12. spørgsmål i sag C-224/19

- 44 Caixabank har bestridt, at det 12. spørgsmål i sag C-224/19 kan antages til realitetsbehandling, og at Domstolen har kompetence til at besvare dette spørgsmål, idet banken har gjort gældende dels, at den forelæggende ret ikke har anført de nyttige oplysninger for besvarelsen af dette spørgsmål, dvs. de nationale regler om pålæggelse af sagsomkostninger og i hvilket omfang disse regler kan være i strid med de forbrugerrettigheder, der er sikret ved direktiv 93/13, dels at de nationale regler om sagsomkostninger henhører under medlemsstaternes kompetence.
- 45 Selv om den forelæggende ret således ikke har henvist til den bestemmelse i spansk ret, der regulerer fordelingen af sagsomkostningerne i hovedsagen, har den spanske regering imidlertid i sine skriftlige indlæg anført, at det drejer sig om LEC's artikel 394, hvis ordlyd er blevet fremlagt, således at Domstolen råder over de nødvendige oplysninger til at træffe afgørelse om det 12. spørgsmål i sag C-224/19. For så vidt som dette spørgsmål ikke vedrører fortolkningen eller anvendelsen af LEC's artikel 394, men i det væsentlige, hvorvidt artikel 6, stk. 1, eller artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for anvendelsen af en bestemmelse som artikel 394 LEC under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende i sag C-224/19, har Domstolen endvidere kompetence til at besvare det.

Om realiteten

- 46 Indledningsvis bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer denne at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det i givet fald Domstolen at omformulere de spørgsmål, den forelægges (dom af 7.8.2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, præmis 34).
- 47 Den omstændighed, at en national ret rent formelt har udformet sin anmodning om præjudiciel afgørelse under henvisning til bestemte EU-retlige bestemmelser, er i øvrigt ikke til hinder for, at Domstolen oplyser denne ret om alle de fortolkningsmomenter, der kan være til nytte ved afgørelsen af den sag, som verserer for den nationale ret, uanset om den henviser til dem i sine spørgsmål. Det tilkommer herved Domstolen ud fra samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den nationale ret, og navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til sagens genstand er nødvendigt at fortolke (dom af 29.9.2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).
- 48 Det er hensigtsmæssigt at samle de 15 præjudicielle spørgsmål, der er stillet i de to forenede sager, i fem grupper, dvs. den første gruppe om det vilkår, der er knyttet til omkostninger til oprettelse og afløsning af pant, den anden gruppe vedrørende det vilkår, der pålægger et oprettelsesgebyr, den tredje

gruppe vedrørende en eventuel betydelig skævhed mellem parternes rettigheder og forpligtelser som følge af et sådant vilkår, den fjerde gruppe vedrørende den tidsmæssige begrænsning af virkningerne af, at et urimeligt vilkår er blevet erklæret ugyldigt, og den femte gruppe vedrørende den nationale ordning om fordeling af sagsomkostningerne i forbindelse med søgsmål med påstand om urimelige kontraktvilkårs ugyldighed.

Det første til det sjette spørgsmål i sag C-224/19 og de to spørgsmål i sag C-259/19 om virkningerne af ugyldigheden af vilkåret om omkostningerne til oprettelse og afløsning af pant

- 49 Med disse spørgsmål ønsker de forelæggende retter nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at den nationale ret, såfremt et urimeligt kontraktvilkår, som pålægger forbrugeren at betale samtlige omkostninger til oprettelse og afløsning af pant, erklæres ugyldigt, nægter tilbagebetaling til forbrugeren af de beløb, der er betalt i henhold til dette vilkår.
- 50 I denne henseende skal det bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at når et vilkår er blevet erklæret urimeligt og dermed ugyldigt, tilkommer det i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 den nationale ret at udelukke anvendelsen af dette vilkår, således at det ikke binder forbrugeren, medmindre forbrugeren gør indsigelse herimod (jf. navnlig dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 65, og af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).
- 51 Det følger heraf, at den nationale retsinstans ikke skal have beføjelse til at ændre indholdet i de urimelige vilkår, idet en sådan adgang kunne bidrage til at ophæve den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugerne (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 60).
- 52 Et kontraktvilkår, der er erklæret urimeligt, skal derfor i princippet anses for aldrig at have eksisteret, hvorfor det ikke kan have nogen virkning over for forbrugeren. En retslig konstatering af, at et sådant vilkår er urimeligt, skal følgelig principielt have den virkning, at den retlige situation og de faktiske forhold, som forbrugeren ville have befundet sig i uden det nævnte vilkår, genoprettes (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 61).
- 53 Domstolen har således allerede fastslået, at den nationale retsinstans skal drage alle de konsekvenser, der ifølge national ret følger af konstateringen af, at det pågældende vilkår er urimeligt, for at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af klausulen (dom af 30.5.2013, Asbeek Brusse og de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, præmis 49). Den nationale rets forpligtelse til at tilsidesætte et urimeligt kontraktvilkår, der pålægger betaling af beløb, der viser sig at være uretmæssige, medfører navnlig i princippet en dertil svarende pligt til tilbagebetaling af de samme beløb (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 62).
- 54 Når dette er sagt, skal det ligeledes bemærkes, at den omstændighed, at et kontraktvilkår, der anses for at være urimeligt, skal anses for aldrig at have eksisteret, kan begrunde anvendelse af eventuelle bestemmelser i national ret, der regulerer fordelingen af omkostninger til oprettelse og afløsning af pant, såfremt der ikke foreligger en aftale mellem parterne. Selv om disse bestemmelser pålægger låntageren samtlige eller en del af disse omkostninger, er hverken artikel 6, stk. 1, eller artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 imidlertid til hinder for, at der nægtes en forbruger restitution af den del af de nævnte beløb, som den pågældende selv skal bære.
- 55 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første til det sjette spørgsmål i sag C-224/19 og de to spørgsmål i sag C-259/19 besvares med, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at den nationale ret, såfremt et urimeligt

kontraktvilkår, som pålægger en forbruger at betale samtlige omkostninger til oprettelse og aflysning af pant, erklæres ugyldigt, nægter tilbagebetaling til forbrugeren af de beløb, der er betalt i henhold til dette vilkår, medmindre de bestemmelser i national ret, der finder anvendelse uden dette vilkår, pålægger forbrugeren at betale samtlige eller en del af disse omkostninger.

Det syvende til det tiende spørgsmål i sag C-224/19 om kontrollen af den urimelige karakter og af gennemsigtigheden af det vilkår, der pålægger betaling af et oprettelsesgebyr

- 56 Med disse spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, artikel 4, stk. 2, og artikel 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national retspraksis, som udelukker en vurdering af, om et kontraktvilkår, der pålægger forbrugeren at betale et oprettelsesgebyr, er urimeligt med henvisning til, at dette vilkår i overensstemmelse med direktivets artikel 4, stk. 2, er et element i kontraktens pris, idet det antages, at et sådant vilkår er tilstrækkeligt til at opfylde det ved sidstnævnte bestemmelse opstillede krav om gennemsigtighed.
- 57 I det foreliggende tilfælde skal det indledningsvis fastslås, at den forelæggende ret har stillet det syvende til det tiende spørgsmål med udgangspunkt i en forudsætning om, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 ikke er blevet gennemført i den spanske retsorden.
- 58 Ved besvarelsen af de spørgsmål, der er forelagt, er det imidlertid ikke nødvendigt at tage stilling til, hvorvidt artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 faktisk er gennemført i den spanske retsorden (jf. i denne retning og analogt dom af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 42).
- 59 Det skal nemlig for det første bemærkes, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, sammenholdt med dets artikel 8, ikke desto mindre giver medlemsstaterne mulighed for i den lovgivning, der gennemfører dette direktiv, at bestemme, at »[v]urderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige«, ikke vedrører de vilkår, der er omhandlet i bestemmelsen, såfremt disse vilkår er affattet klart og forståeligt (jf. i denne retning dom af 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, præmis 32, af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 41, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 45).
- 60 Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 begrænser sig nærmere bestemt til at fastsætte, at »vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt«.
- 61 I hovedsagen er det således kun såfremt det vilkår, der pålægger forbrugeren betaling af et oprettelsesgebyr, vedrørte et af de to ovenfor anførte emner, at en vurdering af, om det er urimeligt, kan begrænses i overensstemmelse med den nævnte artikel 4, stk. 2.
- 62 Domstolen har i denne henseende fastslået, at de kontraktvilkår, som er omfattet af begrebet »aftalens hovedgenstand«, skal forstås som vilkår, der fastlægger aftalens hovedydelser, og som dermed er kendetegnende for aftalen. De vilkår, som derimod er underordnede i forhold til dem, der definerer selve aftaleforholdets natur, kan ikke være omfattet af dette begreb (dom af 20.9.2017, Andriciu m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 35 og 36 og den deri nævnte retspraksis, og af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 32).
- 63 Det tilkommer den forelæggende ret på baggrund af låneaftalens art, almindelige opbygning og bestemmelser samt den juridiske og faktuelle sammenhæng, hvori den indgår, at afgøre, om det i hovedsagen omhandlede vilkår udgør et væsentligt kendetegn ved det i hovedsagen omhandlede lån mod sikkerhed i fast ejendom (jf. analogt dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).

- 64 Med henblik på at vejlede den forelæggende ret ved sin bedømmelse er det dog hensigtsmæssigt at præcisere, at den præcise rækkevidde af begreberne »hovedgenstand« og »pris« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 ikke fastlægges ud fra begrebet »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkredit« som omhandlet i artikel 3, litra g), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT 2008, L 133, s. 66) (dom af 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, præmis 47). Et oprettelsesgebyr kan ikke anses for at være en væsentlig ydelse i et lån mod sikkerhed i fast ejendom alene som følge af den omstændighed, at det er indeholdt i de samlede omkostninger for dette lån.
- 65 I øvrigt fremgår det af ordlyden af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, at den anden kategori af vilkår, som ikke skal underkastes en undersøgelse af deres eventuelle urimelige karakter, har en begrænset rækkevidde, eftersom denne alene vedrører overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, idet denne udelukkelse forklares af den omstændighed, at der ikke findes nogen skala eller noget retligt kriterium, som ville kunne lægges til grund for kontrollen af denne overensstemmelse. Vilkår vedrørende den modydelse, som forbrugeren skal betale kreditgiveren, eller som har indvirkning på den faktiske pris, der skal erlægges til sidstnævnte af forbrugeren, er således i princippet ikke omfattet af denne anden kategori af vilkår, undtagen for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt størrelsen af modydelsen eller den pris, der er angivet i aftalen, står i et rimeligt forhold til den tjenesteydelse, der er blevet leveret som modydelse af kreditgiveren (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 34 og 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 66 For det andet har Domstolen fremhævet, at kravet om en klar og forståelig affattelse i artikel 5 i direktiv 93/13 finder anvendelse i alle tilfælde, herunder når et vilkår er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, og selv om den berørte medlemsstat ikke har gennemført denne bestemmelse. Dette krav kan ikke indskrænkes til, at et kontraktvilkår formelt set blot skal være affattet grammatisk klart og forståeligt (dom af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 46).
- 67 Idet den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning tværtimod hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende hvad angår navnlig informationsniveau, skal dette krav fortolkes bredt, dvs. således at det ikke alene indebærer, at det pågældende vilkår skal være forståeligt for forbrugeren i sproglig henseende, men også, at aftalen på gennemsigtig vis beskriver, hvordan den mekanisme, som det omhandlede vilkår henviser til, konkret fungerer, og i givet fald forholdet mellem denne mekanisme og den, der er fastsat i andre vilkår, således at denne forbruger på grundlag af klare og forståelige kriterier sættes i stand til at vurdere, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for ham (jf. i denne retning dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 70-73, af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 37, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 43).
- 68 Det tilkommer den forelæggende ret at undersøge klarheden og forståeligheden af det i hovedsagen omhandlede vilkår på baggrund af alle relevante faktiske omstændigheder – herunder den reklame og de oplysninger, som långiver fremkom med under forhandlingen af låneaftalen – og under hensyntagen til det opmærksomhedsniveau, der kan forventes af en almindeligt oplyst, rimelig opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger (jf. i denne retning dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 74, af 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, præmis 75, af 20.9.2017, Andriciuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 46 og 47, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 46).
- 69 Det følger heraf, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 og dets artikel 5 er til hinder for en retspraksis, hvorefter et kontraktvilkår i sig selv anses for at være gennemsigtigt, uden at det er nødvendigt at foretage en undersøgelse som den, der er beskrevet i den foregående præmis.

- 70 Under disse omstændigheder tilkommer det den nationale ret, når denne tager alle omstændighederne i forbindelse med indgåelse af aftalen i betragtning, at efterprøve, om finansinstituttet har oplyst forbrugeren om de tilstrækkelige forhold til, at sidstnævnte gør sig bekendt med indholdet af, og hvordan det vilkår, som pålægger forbrugeren at betale et oprettelsesgebyr, fungerer, samt den pågældende forbrugers rolle i låneaftalen. På denne måde får forbrugeren adgang til begrundelsen for det honorar, der svarer til denne provision (jf. analogt dom af 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, præmis 77), og kan således vurdere omfanget af dennes forpligtelser og navnlig de samlede omkostninger ved den nævnte aftale.
- 71 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det syvende til det tiende spørgsmål besvares med, at artikel 3, artikel 4, stk. 2, og artikel 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at de kontraktvilkår, som er omfattet af begrebet »aftalens hovedgenstand«, skal forstås som vilkår, der fastlægger aftalens hovedydelse, og som dermed er kendetegnende for aftalen. De vilkår, som derimod er underordnede i forhold til dem, der definerer selve aftaleforholdets natur, kan ikke være omfattet af dette begreb. Den omstændighed, at et oprettelsesgebyr er indeholdt i de samlede omkostninger ved et lån mod sikkerhed i fast ejendom, kan ikke være afgørende for, at der er tale om en hovedydelse ved lånet. En ret i en medlemsstat er under alle omstændigheder forpligtet til at foretage en prøvelse af, om et kontraktvilkår, der vedrører aftalens hovedgenstand, er klart og forståeligt, uanset om dette direktivs artikel 4, stk. 2, er gennemført i denne medlemsstats retsorden.

Det 11. spørgsmål om en eventuel betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser som følge af et vilkår, der pålægger betaling af et oprettelsesgebyr

- 72 Med det 11. spørgsmål ønsker den forelæggende ret i sag C-224/19 nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en låneaftale, der er indgået mellem en forbruger og et finansinstitut, der pålægger forbrugeren at betale et oprettelsesgebyr, til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, når finansinstituttet ikke har godtgjort, at dette gebyr svarer til faktisk leverede tjenester eller omkostninger, vedkommende har afholdt.
- 73 Det skal i denne henseende indledningsvis bemærkes, at Domstolens kompetence ifølge fast retspraksis omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af dette direktivs bestemmelser, idet det tilkommer den pågældende retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde. Det fremgår heraf, at Domstolen skal begrænse sig til at give den forelæggende ret de oplysninger, som denne skal tage hensyn til ved bedømmelsen af, om det pågældende kontraktvilkår er urimeligt (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 74 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt kravet om god tro som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 er overholdt, må det på baggrund af 16. betragtning til direktivet fastslås, at den nationale ret med henblik herpå skal efterprøve, om den erhvervsdrivende ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 50).
- 75 For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt der eventuelt foreligger en betydelig skævhed, har Domstolen fastslået, at den alene kan være en følge af et tilstrækkeligt alvorligt indgreb i den retsstilling, hvori forbrugeren som aftalepart befinder sig i henhold til de gældende nationale bestemmelser, uanset om det er i form af en begrænsning i indholdet af de rettigheder, som han ifølge disse bestemmelser har krav på i henhold til aftalen, en hindring for disses udøvelse eller pålæggelse af en yderligere forpligtelse, der ikke er fastsat i nationale regler (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 51).

- 76 Det fremgår i øvrigt af artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, at det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 52).
- 77 Det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår eventuelt er urimeligt i lyset af disse kriterier.
- 78 Der skal i denne forbindelse tages hensyn til den omstændighed, således som det fremgår af den forelæggende rets oplysninger, at ifølge lov nr. 2/2009 skal gebyrer eller omkostninger, der overvæltet på kunden, svare til faktisk leverede tjenester eller afholdte omkostninger. Det følger heraf, at et vilkår, som vil føre til, at den erhvervsdrivende fritages for forpligtelsen til at godtgøre, at disse betingelser er opfyldt i forhold til et oprettelsesgebyr, med forbehold for den forelæggende rets efterprøvelse i lyset af alle aftalevilkårene, kan påvirke forbrugerens retsstilling negativt og dermed til trods for kravene om god tro bevirke en betydelig skævhed til skade for denne.
- 79 På baggrund af ovenstående betragtninger skal det 11. spørgsmål i sag C-224/19 besvares med, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en låneaftale, der er indgået mellem en forbruger og et finansinstitut, der pålægger forbrugeren at betale et oprettelsesgebyr, til trods for kravene om god tro kan bevirke en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, når finansinstituttet ikke har godtgjort, at dette gebyr svarer til faktisk leverede tjenester eller omkostninger, vedkommende har afholdt, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.

Det 13. spørgsmål i sag C-224/19 om begrænsningen af virkningerne af ugyldigheden af et urimeligt vilkår ved at fastsætte en forældelsesfrist

- 80 Med det 13. spørgsmål i sag C-224/19, der skal undersøges før det 12. spørgsmål, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for en national retspraksis, hvorefter anlæggelse af søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt, gøres til genstand for en forældelsesfrist, selv om et søgsmål med påstand om, at det fastslås, at et urimeligt kontraktvilkår er absolut ugyldigt, i henhold til national lovgivning ikke kan forældes.
- 81 I denne henseende bemærkes, at den beskyttelse, som direktiv 93/13 giver forbrugerne, er til hinder for en national ordning, der forbyder den nationale ret efter udløbet af en forældelsesfrist at henvise til et urimeligt vilkår i en kontrakt, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger (dom af 21.11.2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, præmis 38).
- 82 Domstolen har dog allerede anerkendt, at forbrugerbeskyttelsen ikke er absolut (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 68), og at fastsættelse af rimelige, præklusive søgsmålsfrister af hensyn til retssikkerheden er foreneligt med EU-retten (dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 41, og af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 69).
- 83 Det bemærkes i denne forbindelse, at i mangel af specifik EU-retlig regulering på området henhører de nærmere bestemmelser for gennemførelsen af den forbrugerbeskyttelse, der er fastsat i artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, under medlemsstaternes interne retsorden i henhold til princippet om, at disse frit kan anvende deres egne processuelle regler. Disse regler bør imidlertid hverken være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer i national ret (ækvivalensprincippet), eller være udformet således, at de i praksis umuliggør eller uforholdsmæssigt vanskeliggør udøvelsen af

rettigheder, der hjemles i Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet) (jf. i denne retning navnlig dom af 26.10.2006, *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).

- 84 Det følger heraf, at EU-retten ikke er til hinder for en national lovgivning, der, selv om den fastsætter, at et søgsmål med påstand om, at det fastslås, at et urimeligt vilkår i en aftale, der indgås mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er ugyldigt, ikke kan være genstand for forældelse, underlægger et søgsmål med påstand om at gøre de genoprettende virkninger af denne erklæring gældende en forældelsesfrist, med forbehold for iagttagelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet.
- 85 Hvad nærmere bestemt angår overholdelse af effektivitetsprincippet har Domstolen allerede fastslået, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser. Under denne synsvinkel skal der i givet fald tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (dom af 26.6.2019, *Addiko Bank*, C-407/18, EU:C:2019:537, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).
- 86 Den forelæggende ret har i hovedsagen anført, at der er tale om en eventuel anvendelse af den femårige forældelsesfrist, der er fastsat i den civile lovbogs artikel 1964, stk. 2, på et søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt vilkår i aftale om lån mod pant i fast ejendom erklæres ugyldigt, gøres gældende.
- 87 For så vidt som forældelsesfrister på tre år (dom af 15.4.2010, *Barth*, C-542/08, EU:C:2010:193, præmis 28) eller to år (dom af 15.12.2011, *Banca Antoniana Popolare Veneta*, C-427/10, EU:C:2011:844, præmis 25) i Domstolens praksis er blevet anset for at være i overensstemmelse med effektivitetsprincippet, skal det fastslås, at en femårig forældelsesfrist, der finder anvendelse på et søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt vilkår erklæres ugyldigt, gøres gældende, i princippet og med forbehold af den forelæggende rets bedømmelse af de elementer, der er nævnt i nærværende doms præmis 85, ikke kan anses for at gøre det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til direktiv 93/13.
- 88 Den forelæggende ret er ligeledes nærmere bestemt i tvivl om foreneligheden af en national retspraksis, hvorefter den femårige forældelsesfrist for at anlægge et søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt, gøres gældende, begynder at løbe fra indgåelsen af den aftale, som indeholder dette vilkår.
- 89 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at denne frist, som er fastsat i den civile lovbogs artikel 1964, stk. 2, begynder at løbe fra indgåelsen af en kontrakt om et lån mod sikkerhed i fast ejendom, som indeholder et urimeligt vilkår, hvilket det imidlertid tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.
- 90 Der skal herved tages hensyn til den omstændighed, at det er muligt, at forbrugerne muligvis ikke er bekendte med, at et vilkår i en kontrakt om et lån mod sikkerhed i fast ejendom er urimeligt eller ikke forstår omfanget af deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13 (jf. i denne retning dom af 13.9.2018, *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 69).
- 91 Anvendelsen af en femårig forældelsesfrist, som begynder at løbe fra indgåelsen af kontrakten, for så vidt som det indebærer, at forbrugeren kun kan kræve restitution af beløb i henhold til et kontraktvilkår, der anses for at være urimeligt, i de første fem år efter kontraktens underskrivelse, uanset om vedkommende havde eller med rimelighed kunne have haft kendskab til dette vilkårs urimelige karakter, kan således gøre udøvelsen af de rettigheder, som denne forbruger er tillagt ved direktiv 93/13, uforholdsmæssigt vanskelig, og derfor tilsidesætte effektivitetsprincippet, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet.

92 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det 13. spørgsmål i sag C-224/19 besvares med, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for, at anlæggelse af søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt, gøres til genstand for en forældelsesfrist, for så vidt som starttidspunktet for denne frist og varigheden heraf ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve forbrugers ret til at kræve en sådan restitution.

Det 12. spørgsmål i sag C-224/19 om foreneligheden af den retlige ordning for fordeling af sagsomkostningerne med direktiv 93/13

93 Med det 12. spørgsmål i sag C-224/19 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en ordning, der giver mulighed for at pålægge forbrugeren at bære en del af sagsomkostningerne, alt efter størrelsen på de uretmæssigt betalte beløb, der er blevet restitueret forbrugeren, efter at et kontraktvilkår erklæres ugyldigt, fordi det er urimeligt.

94 Det fremgår således af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at en anvendelse af LEC's artikel 394 kan medføre, at en erhvervsdrivende ikke pålægges at betale alle sagsomkostningerne, når der gives fuldstændigt medhold i et søgsmål anlagt af en forbruger med påstand om, at et urimeligt kontraktvilkår kendes ugyldigt, men at der kun gives delvist medhold i søgsmålet om restitution af beløb, der er betalt i medfør af dette vilkår.

95 Det fremgår i denne forbindelse af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 83, at fordelingen af sagsomkostningerne i forbindelse med en sag ved de nationale retsinstanser henhører under medlemsstaternes procesautonomi, med forbehold for iagttagelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet.

96 Det skal således bemærkes, at ingen af de for Domstolen fremlagte sagsakter gør det muligt at fastslå, at den nævnte ordning anvendes forskelligt afhængigt af, om den pågældende ret er tillagt ved EU-retten eller ved national lovgivning. Det er imidlertid nødvendigt at træffe afgørelse om spørgsmålet om, hvorvidt det at pålægge forbrugeren sagsomkostningerne i en sag afhængigt af de beløb, som er blevet tilbagebetalt denne forbruger, selv om vedkommende har fået medhold med hensyn til det omtvistede vilkårs urimelige karakter, er foreneligt med effektivitetsprincippet.

97 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt effektivitetsprincippet er overholdt, skal dette vurderes på grundlag af de forhold, der er anført i nærværende doms præmis 85.

98 I den foreliggende sag giver direktiv 93/13 forbrugeren ret til at anlægge sag med påstand om, at det fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt, og at det ikke skal anvendes. At udfaldet af fordelingen af sagsomkostningerne kun gøres afhængigt af de beløb, der er betalt med urette, og som kræves tilbagebetalt, kan imidlertid afholde en forbruger fra at udøve den nævnte ret, i betragtning af de omkostninger, som en retssag ville medføre (jf. i denne retning dom af 13.9.2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 69).

99 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det 12. spørgsmål i sag C-224/19 besvares med, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt effektivitetsprincippet skal fortolkes således, at disse er til hinder for en ordning, der giver mulighed for at pålægge forbrugeren at bære en del af sagsomkostningerne, alt efter størrelsen på de uretmæssigt betalte beløb, der er blevet restitueret forbrugeren, efter at et kontraktvilkår erklæres ugyldigt, fordi det er urimeligt, idet en sådan ordning indebærer en væsentlig hindring, der kan afholde forbrugeren fra at udøve den ret til en effektiv domstolsprøvelse af den eventuelt urimelige karakter af kontraktvilkår, som er tillagt ved direktiv 93/13.

Sagsomkostninger

100 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at den nationale ret, såfremt et urimeligt kontraktvilkår, som pålægger en forbruger at betale samtlige omkostninger til oprettelse og aflysning af pant, erklæres ugyldigt, nægter tilbagebetaling til forbrugeren af de beløb, der er betalt i henhold til dette vilkår, medmindre de bestemmelser i national ret, der finder anvendelse uden dette vilkår, pålægger forbrugeren at betale samtlige eller en del af disse omkostninger.
- 2) Artikel 3, artikel 4, stk. 2, og artikel 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at de kontraktvilkår, som er omfattet af begrebet »aftalens hovedgenstand«, skal forstås som vilkår, der fastlægger aftalens hovedydelse, og som dermed er kendetegnende for aftalen. De vilkår, som derimod er underordnede i forhold til dem, der definerer selve aftaleforholdets natur, kan ikke være omfattet af dette begreb. Den omstændighed, at et oprettelsesgebyr er indeholdt i de samlede omkostninger ved et lån mod sikkerhed i fast ejendom, kan ikke være afgørende for, at der er tale om en hovedydelse ved lånet. En ret i en medlemsstat er under alle omstændigheder forpligtet til at foretage en prøvelse af, om et kontraktvilkår, der vedrører aftalens hovedgenstand, er klart og forståeligt, uanset om dette direktivs artikel 4, stk. 2, er gennemført i denne medlemsstats retsorden.
- 3) Artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en låneaftale, der er indgået mellem en forbruger og et finansinstitut, der pålægger forbrugeren at betale et oprettelsesgebyr, til trods for kravene om god tro kan bevirke en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, når finansinstituttet ikke har godtgjort, at dette gebyr svarer til faktisk leverede tjenester eller omkostninger, vedkommende har afholdt, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.
- 4) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for, at anlæggelse af søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt, gøres til genstand for en forældelsesfrist, for så vidt som starttidspunktet for denne frist og varigheden heraf ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve forbrugers ret til at kræve en sådan restitution.
- 5) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt effektivitetsprincippet skal fortolkes således, at disse er til hinder for en ordning, der giver mulighed for at pålægge forbrugeren at bære en del af sagsomkostningerne, alt efter størrelsen på de uretmæssigt betalte beløb, der er blevet restitueret forbrugeren, efter at et kontraktvilkår erklæres ugyldigt, fordi det er urimeligt, idet en sådan ordning indebærer en væsentlig hindring, der kan afholde forbrugere fra at udøve den ret, som er tillagt ved direktiv 93/13, til en effektiv domstolsprøvelse af den eventuelt urimelige karakter af kontraktvilkår.

Underskrifter